

Tisková zpráva

Postoje občanů k prezidentskému úřadu - leden 2017

- ⊙ Přímá volba prezidenta je českou veřejností dlouhodobě vnímána jako nejvhodnější způsob výběru prezidenta a v současnosti ji podporuje většina respondentů (74 %).
- ⊙ Relativně největší část (42 %) české veřejnosti se shoduje, že nezáleží na tom, zda tento člověk v současnosti je, byl, či nikdy nebyl zapojen do politiky.
- ⊙ Česká veřejnost se dlouhodobě shoduje, že se prezident ČR má v zahraniční politice angažovat v souladu se směrem udávaným vládou.
- ⊙ Dvě pětiny (41 %) respondentů se shodují na tom, že by se prezident měl věnovat řešení i konkrétních otázek, nicméně jen ve výjimečných případech.

Zpracovala:
Jarmila Pilecká
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 593

V lednovém výzkumu CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i. byl zařazen blok otázek týkající se úřadu prezidenta České republiky. Respondenti konkrétně vyjadřovali své názory na způsob volby prezidenta, jaká má být dle jejich názoru pozice prezidenta vůči vládě a jak má prezident vládu jmenovat. Další sledovanou oblastí byla i pozice a míry angažovanosti prezidenta v rámci zahraniční politiky, s čímž souvisí i názory na zapojení prezidenta do řešení konkrétních problémů. V neposlední řadě hodnotili i typ osoby, který vidí jako nejvhodnější pro výkon funkce prezidenta.

Pokud jde o volbu prezidenta, respondenti se většinově shodují (74 %), že by toto rozhodnutí mělo ležet v rukou všech voličů. Necelá desetina české veřejnosti (8 %) se kloní k názoru, že by měl prezidenta volit parlament, a desetina dotázaných (10 %) by pak volila prezidenta prostřednictvím širšího shromáždění volitelů. Přímá volba prezidenta je českou veřejností dlouhodobě vnímána jako nejvhodnější způsob výběru prezidenta. Z tabulky 1 vidíme, že v porovnání s předchozím šetřením tento názor ještě posílil a podíl těchto lidí stoupl o 10 procentních bodů.

Podporu přímé volbě prezidenta vyjadřují méně lidé, kteří by zároveň zúžili pravomoci prezidenta, a lidé vyjadřující nedůvěru prezidentovi ČR. Z hlediska dalších charakteristik respondentů jsme nezaznamenali rozdíly.

Tabulka 1: Kdo by měl volit prezidenta? (v %)¹

	04/ 2002	02/ 2004	04/ 2005	01/ 2007	01/ 2008	01/ 2009	01/ 2011	01/ 2012	03/ 2013	01/ 2014	01/ 2015	01/ 2017
všichni voliči	57	68	57	60	64	67	60	61	73	67	64	74
parlament	20	16	23	23	18	18	17	16	11	12	14	8
širší shromáždění volitelů	12	11	11	10	10	10	13	13	11	14	12	10

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 9. 1. - 22. 1. 2017, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Následující otázka zjišťovala, koho považují respondenti za vhodného kandidáta na funkci prezidenta ČR (viz tabulku 2). Největší část (42 %) české veřejnosti se shoduje, že nezáleží na tom, zda tento člověk v současnosti je, byl, či nikdy nebyl zapojen do politiky. Přibližně třetina (32 %) označila za nejvhodnějšího kandidáta politika, který není

¹ Znění otázky: „Který z běžně užívaných způsobů volby prezidenta je podle Vás nejvhodnější pro Českou republiku? Volba parlamentem, tj. poslanci a senátoři současně, volba širším shromážděním volitelů (např. poslanci, senátoři a krajskými zastupiteli), nebo volba všemi voliči?“

členem žádné strany. Více než desetina (12 %) by pak vybrala osobu mimo politiku. Nejméně dotázaných pak označuje za nejvhodnějšího kandidáta člena politické strany (6 %) a předsedu strany (2 %).

V porovnání s šetřením z roku 2013 vidíme, že se názory české veřejnosti za uplynulé čtyři roky významněji nezměnily. Pohled na výsledky předešlých výzkumů z let 2002 až 2012 ukazuje, že tomu, aby se jednalo o politika mimo politické strany, přikládala česká veřejnost o něco vyšší důležitost, než je tomu dnes. Naopak názor, že nezáleží na politické angažovanosti osoby vykonávající úřad prezidenta ČR, zastával menší podíl dotázaných než je tomu v současné době (rozdíl v průměru o 8 procentních bodů), výjimku zde tvoří pouze rok 2004, kdy bylo názorové rozložení velmi podobné současnému.

Tabulka 2: Osoba vhodná pro výkon funkce prezidenta (v %)²

	04/ 2002	02/ 2004	04/ 2005	01/ 2007	01/ 2008	01/ 2011	01/ 2012	03/ 2013	01/ 2017
nezáleží na tom	32	41	30	38	33	29	33	40	42
politik mimo strany	37	35	41	37	37	37	35	30	32
člověk mimo politiku	19	12	19	15	20	19	20	17	12
člen strany	4	6	5	4	4	5	5	7	6
předseda strany	2	1	1	2	2	3	2	2	2

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 9. 1. - 22. 1. 2017, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Dvě pětiny (41 %) respondentů se shodují na tom, že by se prezident měl věnovat řešení i konkrétních otázek, nicméně jen ve výjimečných případech. Trvale by měl řešit konkrétní otázky podle třetiny (33 %) dotázaných, naopak méně než pětina respondentů (18 %) si myslí, že by se měl věnovat obecnějším otázkám morálky a politické kultury.

Více jsou zásahům do řešení konkrétních otázek na trvalé bázi nakloněni lidé umístující se na pravo-levé škále politické orientace k levici. Stejně tak má trvalé řešení konkrétních otázek podporu u lidí, kteří jsou pro rozšíření pravomocí prezidenta. Naopak pouze ve výjimečných případech by takto měl zasahovat dle respondentů zařazujících se na totožné škále k pravici a dle dotázaných s deklarovanou dobrou životní úrovní.

Tabulka 3: Jakým otázkám se má prezident věnovat? (v %)³

	02/ 2004	04/ 2004	01/ 2007	01/ 2008	01/ 2009	01/ 2011	01/ 2012	03/ 2013	01/ 2014	01/ 2015	01/ 2017
měl by se trvale věnovat i řešení konkrétních otázek	42	41	30	32	34	33	36	44	33	35	33
měl by se věnovat řešení konkrétních otázek, ale jen ve výjimečných případech	34	36	43	40	41	43	40	38	44	41	41
měl by se věnovat obecnějším otázkám morálky a podobně	21	21	22	20	18	15	18	13	17	16	18

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 9. 1. - 22. 1. 2017, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

² Znění otázky: „Jaký typ osoby je podle Vás nejvhodnější pro vykonávání funkce prezidenta? Člověk, který nikdy nebyl v politice, politik, který není členem žádné strany, člen politické strany, předseda politické strany, nebo na tom nezáleží?“

³ Otázka: „Má podle Vás prezident republiky zasahovat do řešení konkrétních problémů, nebo se má spíše věnovat obecnějším otázkám politické kultury, morálky a podobně? Měl by se trvale věnovat i řešení konkrétních otázek, měl by se jim věnovat, ale jen ve výjimečných případech, nebo by se měl věnovat obecnějším otázkám morálky a podobně?“

Z hlediska postavení prezidenta vůči vládě se převážná část (59 %) české veřejnosti shoduje, že by prezident měl mít možnost zasahovat do činnosti vlády, ale v omezené míře. Více než pětina (22 %) dotázaných je přesvědčena, že prezident nemá do činnosti vlády zasahovat vůbec, naopak více jak desetina (13 %) respondentů by řízení vlády předala přímo do rukou prezidenta.

Proti zasahování prezidenta do činnosti vlády se významněji více staví lidé řadící se na pravo-levé škále politické orientace k pravici, a stejně tak i lidé, kteří podporují zúžení pravomocí prezidenta. Nesouhlas se zásahy prezidenta do činnosti vlády posiluje i nedůvěra prezidentovi.

Tabulka 4: Postavení prezidenta vůči vládě⁴ (v %)

	04/ 2002	02/ 2004	04/ 2005*	01/ 2007	01/ 2008	01/ 2011	01/ 2012	03/ 2013	01/ 2014	01/ 2015	01/ 2017
má zasahovat do její činnosti v omezené míře	49	61	56	52	49	52	55	64	55	55	59
nemá vůbec zasahovat do činnosti vlády	35	23	28	31	32	28	23	18	29	26	22
má řídit činnost vlády	6	11	9	10	11	10	16	15	12	12	13

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

* Do dubna 2005 bylo znění otázky následující: „Jaké postavení má mít prezident vůči vládě? Prezident nemá zasahovat do činnosti vlády, prezident má v omezené míře zasahovat do činnosti vlády, nebo prezident má řídit činnost vlády a předsedat jí namísto premiéra?“

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 9. 1. - 22. 1. 2017, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Pokud jde o samotné jmenování vlády, více jak tři pětiny (63 %) české veřejnosti souhlasí s tím, aby prezident jmenoval ministry na základě doporučení budoucího premiéra. Přibližně stejný podíl respondentů se přiklání k názoru, že by prezident neměl jmenovat ministry (12 %) a naopak, že by měl jmenovat ministry pouze na základě vlastního uvážení (13 %).

Se stoupajícím dosaženým vzděláním respondenta a stoupající životní úrovní stoupá i přesvědčení, že by se prezident při jmenování vlády měl řídit doporučením budoucího premiéra. Mezi dotázanými, kteří se umísťují na pravo-levé škále politické orientace k levici, je významněji více lidí podporujících jmenování ministrů prezidentem na základě jeho vlastního uvážení.

⁴ Otázka: „Jaké postavení má mít prezident vůči vládě? Prezident nemá zasahovat do činnosti vlády; prezident má v omezené míře zasahovat do činnosti vlády; prezident má řídit činnost vlády?“

Tabulka 5: Role prezidenta při jmenování vlády⁵ (v %)

	04/ 2002	04/ 2005*	01/ 2007	01/ 2008	01/ 2011	01/ 2012	03/ 2013	01/ 2014	01/ 2015	01/ 2017
jmenovat ministry na doporučení premiéra	64	61	62	61	56	59	61	69	64	63
jmenovat ministry na základě vlastního uvážení	9	15	15	16	19	17	20	13	14	13
nemá ministry jmenovat	13	13	10	11	11	12	10	10	11	12

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

* Do dubna 2005 bylo znění otázky následující: „Jak má podle Vás prezident jmenovat vládu? Má jmenovat všechny ministry na základě vlastního uvážení, má jmenovat všechny ministry na základě doporučení budoucího premiéra, nebo nemá jmenovat členy vlády?“

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 9. 1. - 22. 12. 2017, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Angažovat v zahraniční politice by se prezident dle 60 % dotázaných měl, nicméně by to mělo být v souladu se směrem udávaným vládou a ministerstvem zahraničí. Přibližně pětina (19 %) je pro jeho aktivní vystupování nezávisle na vládě, méně než desetina (8 %) by pak nechala řízení české zahraniční politiky zcela v rukou prezidenta. Pouze malá část (6 %) si myslí, že by se prezident v zahraniční politice neměl angažovat vůbec. Česká veřejnost se dlouhodobě shoduje, že se prezident ČR má v zahraniční politice angažovat v souladu se směrem udávaným vládou. Z hlediska časového srovnání jsou tedy data poměrně stabilní a nedochází k významnějším výkyvům.

Další charakteristiky respondentů ukazují, že se stoupající deklarovanou životní úrovní a dosaženým vzděláním (což jsou do značné míry korelované znaky) stoupá i podpora zapojení prezidenta do zahraniční politiky za předpokladu, že nebude překračovat oficiální směr udávaný vládou. Lidé, kteří se na škále pravo-levé orientace řadí k pravici, významněji více podporují názor, že prezident má být zapojen do zahraniční politiky, ale má tak činit v souladu s oficiálním směrem vlády. Naopak aktivní účast prezidenta nezávislou na vládě či dokonce přímé řízení zahraniční politiky v rukou prezidenta podporují více lidé umisťující se v totožné škále na levici.

Tabulka 6: Postavení prezidenta v zahraniční politice země⁶ (v %)

	04/ 2002	04/ 2005	01/ 2007	01/ 2008	01/ 2009	01/ 2011	01/ 2012	03/ 2013	01/ 2014	01/ 2015	01/ 2017
může se angažovat ve směru udávaném vládou a ministerstvem zahraničí	65	54	61	64	58	55	57	59	60	63	60
má aktivně vystupovat nezávisle na vládě	15	26	20	16	17	21	21	21	19	18	19
má řídit zahraniční politiku	6	9	8	9	10	11	8	8	7	6	8
nemá se angažovat	6	6	5	6	8	5	7	7	8	7	6

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 9. 1. - 22. 1. 2017, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

⁵ Otázka: „Jak má podle Vás prezident jmenovat vládu? Má jmenovat všechny ministry na základě vlastního uvážení; má jmenovat všechny ministry na základě doporučení budoucího premiéra; nemá jmenovat ministry vlády – to má být v kompetenci někoho jiného?“

⁶ Otázka: „Jaké postavení má mít prezident v oblasti zahraniční politiky? Prezident se nemá angažovat v oblasti zahraniční politiky, prezident se může angažovat v oblasti zahraniční politiky, ale nesmí překračovat oficiální směr, který udává vláda a ministerstvo zahraničí, prezident má aktivně vystupovat v oblasti zahraniční politiky nezávisle na vládě, nebo prezident má řídit českou zahraniční politiku?“

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v17-01</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>9. 1. - 22. 1. 2017</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1039</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>244</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem- kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PI.8, PI.9, PI.10, PI.11, PI.19, PI.41</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>pi170223a</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>23. února 2017</i>
<i>Zpracovali:</i>	<i>Jarmila Pilecká</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.
